

NUORTEN OSALLISUUS JA KUULLUKSI TULEMINEN PORVOON JÄLKIHUOLLOSSA

Anette Karlsson ja Katri Scharf
Sosiaalityön käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Helmikuu 2022

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Jälkihuolto tarkoittaa lastensuojelun sijaishuollon, pitkän avohuollon sijoituksen jälkeen tai yksin alaikäisenä maahan tulleille nuorille tarjottavaa kokonaisvaltaista tukea (Lastensuojelulaki 417/2007; Kotoutumislaki 1386/2010). Jälkihuollon tarkoitus on tukea lapsen kotiutumista sijaishuollosta tai auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle.

Porvoon jälkihuollon asiakkaina on noin 80 lastensuojelun sijaishuollossa ollutta nuorta sekä 25–30 yksin maahan alaikäisenä tullutta nuorta. Jälkihuoltoa on kehitetty Porvoossa määrätietoisesti. Tavoitteena on kehittää palvelua entisestään vastaamaan paremmin nuorten yksilöllisiä toiveita ja tarpeita.

Osallisuus on moniulotteinen käsite, jolle ei ole olemassa vakiintunutta määritelmää. Leemann (2015) näkee käsitteen syrjäytymisen vastakohtana, minkä voidaan katsoa olevan yleisemminkin käsitys käsitteen sisällöstä. Osallisuuden vahvistaminen sekä lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen, on keskeistä lastensuojelutyössä (Timonen-Kallio 2010, 7).

Osallisuus voidaan jakaa kolmeen tasoon mikrotaso kuvaa osallisuutta yksilötasolla, mesotaso kuvaa osallisuutta palveluiden näkökulmasta ja makrotaso koskee poliittista päätöksentekoa. Tässä tutkimuksessa keskitymme jälkihuoltoon nuorten kokemuksiin osallisuudesta mikro- ja mesotasolla, sillä keskiössä on nuoren oma kokemus ja heille suunnattujen palveluiden toimivuus ja kehittäminen. (Kvael, Debesay, Langaas, Bye ja Bergland 2018.)

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, miten Porvoon jälkihuollon nuoret kokevat tulevana kuulluksi sekä millä keinoin heidän osallisuuttaan palveluiden suunnittelussa voidaan parantaa.

Jälkihuollon työntekijät toivovat toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla vaikeammin tavoitettavissa olevat jälkihuollon piirissä olevat nuoret tulevat kuulluksi. Lisäksi jälkihuollossa toivotaan lisää ideoita nuorten osallisuuden vahvistamiseksi toiminnan ja palveluiden suunnittelun alkuvaiheissa.

AINEISTO JA ANALYYSI

Tutkimusta varten haastateltiin viittä 18-21-vuotiasta nuorta, jotka ovat tällä hetkellä Porvoon jälkihuollon asiakkaana. Tutkimus toteutettiin yksilöhaastatteluina.

Tutkimusaineiston analyysin toteutimme aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä. Sisällönanalyysi on laadullinen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, jolla pyritään sanallisesti kuvaamaan kirjallista aineistoa.

TULOKSET

Analyysin kautta havaitsimme aineistosta kolme yläkategoriaa: 1) tieto jälkihuollon palveluista ja omista oikeuksista, 2) nuoren ja jälkihuollon työntekijän suhde ja 3) avun saaminen.

Kaikki haastateltavat kokivat, että heitä on kohdeltu kunnioittavasti ja he tulevat omassa asiassaan kuulluksi. Haastateltavilla oli luottamus siihen, että he saavat jälkihuollosta tukea ja apua tarvittaessa.

Osa vastaajista kaipasi apua arjen tilanteisiin enemmän, osa vastaajista koki pärjäävänsä jo melko itsenäisesti. Kaikki vastaajat pitivät keskustelua erittäin tärkeänä ja kertoivat, että ovat sitä saaneet jälkihuollon asiakkuuden aikana.

Monet haastateltavat nostivat esiin järjestelmän sekavuuden. Lisäksi haastateltavat kertoivat, ettei heillä ole riittävä ymmärrystä siitä, miten jälkihuolto toimii tai kenen vastuulle mikäkin asia kuuluu.

Osalle vastaajista jälkihuolto ja sen tarjoamat palvelut olivat täysin vieras asia ennen palveluiden piiriin siirtymistä. Haastattelujen perusteella on selvää, että tiedon ja tuen lisäämisen tarve on siirtymäkohdassa kaikkein suurin.

Emme todennäköisesti onnistuneet saamaan haastateltavaksi vaikeimmin tavoitettavissa olevia nuoria. Tähän arvioon päädyimme sen perusteella, että haastatellut nuoret tapasivat jälkihuollon työntekijää säännöllisesti.

IDEAT KEHITTÄMISEEN

SIIRTYMÄVAIHE

- Tietoa palveluista ennen siirtymistä jälkihuoltoon.
- Tietoa nuorelle omista oikeuksista.
- Yhteydenpito nuoreen, jo ennen siirtymistä.

AKTIIVINEN YHTEYDENPITO

- Työntekijän toimesta, nuoren ehdoilla.
- Varmistaa, että myös verkosto on nuoreen yhteydessä ja nuori tuntee verkostonsa.

PALVELUOHJAUS

- Varmistetaan, että nuori saa tarvitsemansa palvelut, kuten psykiatrian palvelut.
- Tietopaketti palveluista. Esim. digitaalinen.

LÄHTEET

- Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)
Lastensuojelulaki (417/2017)
Kvael, L. & Debesay, J. & Langaas, A. & Bye, A. & Bergland, A. (2018). A Concept Analysis of Patient Participation in Intermediate Care.
Timonen-Kallio, E. (2010). Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä. Turku. Turun Ammattikorkeakoulu.
Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.